

MAGYAR JUHÁSZAT

ÉS KECSKETENYÉSZTÉS

Szerkeszti
a szerkesztőbizottság

24. évfolyam
2015/8

KÜLÖNSZÁM A JUH TERMÉKTANÁCSRÓL
JUH- ÉS KECSKE TERMÉKTANÁCS ÉS SZAKMAKÖZI SZERVEZETRŐL

JÁVOR ANDRÁS

Nosztalgia nélkül, avagy vannak hiányérzeteim!

..... II-III

BÁTOR ÁRPÁD – KUKOVICS SÁNDOR

Amit tudni kell a Juh Terméktanácsról

..... III-VIII

A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG TAGJAI: **Bátor Árpád**, A JUH TERMÉKTANÁCS ELNÖKE, **Dr. Jávor András**, EGYETEMI TANÁR, ELNÖKSÉGI TAG,
Dr. Kukovics Sándor, ÜGYVEZETŐ IGAZGATÓ, JUH TERMÉKTANÁCS
Dr. Békési Gyula, **Dr. Mucsi Imre**, EGYETEMI TANÁR, • Szerkesztette: **Avar László**

Nosztalgia nélkül, avagy vannak hiányérzeteim!

A rendszerváltás után új szakmai és civil szervezeti formák, gazdasági megoldások, politikai struktúrák jöttek létre a mezőgazdaság szervezésében, működtetésében is. Az egyik legfontosabb lépés a piaci rendtartási törvény meghozatala volt. Ez a törvény teljesen új alapokra helyezte a mezőgazdasági termelést, a kereskedelem szervezését, és lehetőséget biztosított az ágazati szereplők – termelők, kereskedők, feldolgozók, fogyasztók – érdekharmonizációjára. Tulajdonképpen az e törvény alapján létrejött terméktanácsok jelentették az új lehetőséget, az ágazat termelésszervezésének, kereskedelmi jogosítványainak, jövedelemelosztására, érdekharmonizációjának teljes körű megoldására.

A Juh Termék Tanács e jogszabály a keretén belül 2002-ben jött létre, és a fenti feladatok ellátását egy rendkívül szabályozott piacon volt hivatva megoldani. A konkrét feladatok közül kiemelkedett – hisz akkor még volt túltermelés (régii szép idők!) – a termelői kvóták szétosztása. Ugyanakkor az engedélyeztetés, a piaci zavarok kezelése, a minimálár meghatározása is fontos elemei voltak működésének. Természetesen a fentieken túl az ágazati termékek népszerűsítése, a hazai fogyasztás növelése, tanulmányok, stratégiák készítése, a versenyképesség növelése is feladata volt a Juh Termék Tanácsnak. Az ágazati szereplők rendtartási törvény alapján biztosított kötelező adatszolgáltatása lehetővé tette olyan elemzések elkészítését, amelyekkel tervezhetőbbé vált az ágazat, amelyreható volt a termékszerkezete, és időszaki elemzésekkel a piaci alkalmazkodás is javíthatóvá vált.

Miután feladatok, döntések, felelős megoldások születhettek a Juh Termék Tanács működése alapján, mindenkinek érdeke volt – főleg a kereskedőknek –, hogy dolgozzanak a szabályozásban, az érdekérvényesítésben a Juh Termék Tanács tevékenységén keresztül.

A Juh Termék Tanács eredményei között kiemelkedő volt az ebből az időszakból eredő problémák megoldása, a szállítási tiltások kezelése, a nagy angliai száj- és körömfájás után elrendelt piaci zárlat kezelése (például 1993-ban és 2001-ben). Eredményesen oldotta meg a Termék Tanács ezt a feladatot is, hiszen az utóbbi esetében gyakorlatilag napi nulláról 7000 egyedre emelte a működő vágókapacitást, a vágott állat előállítását, amelyhez természetesen új piacok is kellettek. Mindezt úgy tette, hogy gyakorlatilag ezt az embargót sem a termelők, sem a kereskedők nem sínylették meg. Sőt a piaci zavarok feloldásához a sokak által kritizált jerkebeállítási támogatást is ki tudtuk harcolni. Kordában tudtuk tartani a romániai bárányok behozatalát, ame-

lyek veszélyeztették a magyar bárány exportját. Olyan körülmények között tudtuk kezelni ezeket a kérdéseket, amikor az egypiacosság és a szlovéniai élőállat-szállítások logisztikailag állandóan veszélyeztetettek voltak, mondhatni, borotvaélen táncoltak.

A rendteremtés áttekintésének érdekében jött és vállalt feladat a nyilvántartás javítása volt. A rendteremtés érdekében kötelezővé vált az exportbárányok fülszámozása mellett az anyajuhok tartós fülszámozása is. Szakmai konzultációk alapján kiválasztottunk egy ausztrál krotáliát a Magyar Juhtenyésztő Szövetség javaslatára, amely a Termék Tanács első rossz döntésének bizonyult. A krotália használatából a gyakorlatban felkészületlen juhászok esetében – a rossz tartási körülmények hatására – több tíz egyedre kiterjedő elhullás következhetett be tetanuszfertőzés miatt. Ez a probléma rendkívül negatívan befolyásolta – tegyük hozzá, indokoltan – a juhtartók fülszámozási fegyelmét. A helyzet odáig fajult, hogy a Termék Tanács az előzőnél is rosszabb döntésével az elhullások miatt lemondott fülszámozási jogáról, kötelességéről, amely az ágazati működtetés legfontosabb eleme volt. Ahelyett, hogy a nehézségek ellenére ragaszkodott volna ezen elemi, ugyanakkor fontos feladatához, a termelésszervezésben, a piaci ellenőrzésben, lemondott ezen jogáról. E feladat elvesztésével sokat veszített tekintélyéből és mozgásteréből a Termék Tanács. Ez a veszteség annál is inkább fájó, mert alapvetően egy konstrukciós hibával terhelt füljelölő (krotália) alkalmazása és mindössze két-három termelő tartástechnológiai hibája, hozzá nem értése eredményként következett be.

Ezzel egyidejűleg elkezdődött a piac liberalizációja is, amely jogszabályváltozásokat is eredményezett. Megszűnt a kvóta, így saját teljesítménye alapján Magyarország is annyit szállíthatott volna, amennyit akar, amennyi árúja van (volt). Természetesen a báránytermelés függvényében, olyan minőségben és szortimentumban, amelyet a piac elvár – ez azt jelentette volna, hogy javítani kellett volna a minőséget. Ezek a változások ugyanakkor módosították volna a Termék Tanács jelentőségét és szerepét. Ez nem jelentett volna kevesebb feladatot, de egészen más tevékenységet eredményezett volna.

Azonban az új feladatok a fent említett körülmények miatt nem tudtak kellő hatékonysággal realizálódni. Ehhez még az is hozzájárult, hogy a kereskedők és termelők között soha nem jött létre valódi érdekharmonizáció alapuló kapcsolat, ami miatt a hatékonyság tovább romlott. Annak ellenére, hogy az egymásrautaltság szembeötlő, és

emiat a hatékonyságnövelésben jó szövetiséget és eredményes együttműködést kellett volna kialakítani, ez soha nem valósult meg érdemben. Sőt, ez az ellentét szerintem mára vagy megszűnt, vagy bizonyos területeken még jobban elmélyült. Bár az érdekellentét csak látszólagos, de a napi munkát ma is ez a vélt ellenérdekeltség motiválja. Példa erre, hogy a szakmaközi szervezet megalakításához ma sincs konszenzus az érdekeltek között, és a szervezet megalapítása ugyan megtörtént, de miniszteri elismerése és az ilyen működés beindítása egyre késik. Ebben a kereskedők magatartása a visszahúzó erő.

A tervezett ágazati együttműködés helyett továbbra is fennállnak zavarok, amiben elsősorban az ismerethiány a meghatározó, és néhányan félreértelmezik érdekelt-ségüket is.

Ezzel szemben tudjuk, hogy szükség van egy jól működő szakmaközi szervezetre. Ahol jó az együttműködésre alapozva létrejött szakmaközi szervezet, ott jobb az érdekharmonizáció, és jobb a gazdasági, szakmapolitikai érdekérvényesítés is. Ebből következően jobbák az ágazati eredmények, és a lobbimunka hatékonysága is. Jó példa az ágazati anomáliára a Nemzeti Agrárkamara által irányított stratégiakészítés, amely közel sem volt zavarmentes, és így nem is tudott kialakulni egyetértés a jövőképpen. Amíg tudjuk, hogy az utolsó órákban vagyunk az ágazat megmentését illetően, addig ma is vannak olyan szereplők, akik a jelenlegi helyzet fenntartásában érdekeltek. Jó példa erre a termeltetés, értékesítés megszervezésének elmaradása, a bárányok minősítésének, a védjegy alkalmazásának teljes hiánya, amely ellenérdeket képviselő hozzáálláson alapszik. Ez a gyökeres anomália pedig nem máson alapul, mint tévedésen. Ebben a stratégiakészítésben sem kapott minden ágazati szereplő feladatot. Meggyőződésem, hogy piacfelmérés és piacfejlesztés nélkül stratégiát készíteni oktalanság. Ennek alapján nem érthető, hogy stratégiához értő, valódi külkereskedő miért nem vett részt érdemi munkával a stratégia készítésében. Lehet, hogy ez a kereskedők érdektelenségéből történt, lehet, hogy mások nem engedték oda őket a stratégiakészítéshez, de ez szerintem jövátelhetetlen tévedés. Ez a tény annak ismeretében még tragikusabb, hogy a kereskedelmi munka színvonala az elmúlt 25 évben – a külkereskedelem liberalizálása óta – semmit nem fejlődött. Talán még szervezetlenebb, kevésbé nyomon követhető lett a piaci munka. Utálnék arra, hogy aki a stratégiakészítésből kimarad, azon számon sem lehet kérni a stratégiában megfogalmazott célkitűzések meg-

Amit tudni kell a Juh Terméktanácsról

valósítását. A szakmaközi szervezet létrehozása ebben a kérdésben, a problémamegoldásban sokat tudna segíteni, hiszen a termelés-szervezés, a tenyésztési munka, a termelési színvonal, a kereskedelmi és marketingmunkához hasonlóan, lemaradt az európai színvonaltól.

Ugyanakkor vannak jelek, amelyek biztatóak. Hivatalos tenyésztési programok hiányában is folynak eredményes kereszteszések, elindultak és dolgoznak – igaz, sokszor hibával – termelői csoportok, sőt néhány kereskedő is hajlandó már vállalni a termeltetés felelősségét. Ugyanakkor nem szabadna magukra hagyni az ágazati szereplőket, szükség volna szakmaközi szervezet – és a Juhszövetség hatékonyabb munkájára –, természetesen mindenkinek csak a saját területén, ugyanakkor együttműködve.

A fenti problémák között természetesen fellelhetjük saját felelősségünket is. Nem tudtuk a szakmai közvélemény szemében kellően alátámasztani a Juh Terméktanács munkájának fontosságát. Igaz, hogy lehetne objektív okokra is hivatkoznunk, hiszen ezek az előbbieken már olvashatók voltak, de sajnós a szervezet saját munkája sem érte el azt a színvonalat, amely kellő segítséget adott volna az ágazatnak. Ugyanakkor a nehéz jogi helyzet ellenére döntő mértékben a Juh Terméktanácsnak és az ügyvezetésének volt köszönhető a kérődző-szerkezetátalakítási támogatás létrejötte és bevezetése 2012 és 2014 között. Beszélhetnénk pénzügyről, beszélhetnénk nem kellő hatékonyságú lobbis miatti elégedetlenségről – ami valójában ténylegesen fenn is áll –, de a legnagyobb hiba az volt, hogy nem teremtettük meg és nem is jelentettük meg az egységes ágazati akaratot (Nemzeti Agrárgazdasági Kamara, Juh Terméktanács, Magyar Juh- és Kecsketenyésztők Szövetsége), így törvényszerű volt, hogy a működésben a zavarok a továbbiakban is fennállnak. A bajt még tetézi, hogy a termelők és a kereskedők érdekharmónizációja sem hibátlan.

Reméljük, hogy előbb-utóbb elkezd működni a szakmaközi szervezet, minden ágazati szereplő felismeri az együttműködés szükségességét, megtalálja a feladatát az ágazat működtetésében. Ma sajnós csak egyfajta vonzás van a feladatokban: az, hogy mennyi pénz van mögötte, nem pedig az, hogy mi szolgálja az ágazatot. A rövidtávú pénzszerzés helyett előtérbe kellene helyezni a hosszabb távon elérhető nagyobb forrásokat.

Sok sikert kívánok az elkövetkezendő időszakra minden ágazati szereplőnek, és remélem, hogy a Juh- és Kecske Terméktanács és Szakmaközi Szervezet eredményesebben fog dolgozni az új jogszabályi feltételek ismeretében, érezve feladatait, kötelességeit!

Dr. Jávora András

a Juh Terméktanács volt elnöke

A szervezetről az utóbbi években indult több ezer juh- és kecsketartónak korlátozott ismeretei vannak, és közülük kevesen tudnak a Magyar Mezőgazdaság című hetilap mellékleteként megjelenő „Magyar Juhászat és Kecsketenyésztés” című havi mellékletről (ami a Juh Terméktanács lapja), amely 1992 óta tájékoztatja a juh- és kecsketartókat az ágazat folyamatairól, ezért számukra az alábbiakban összefoglaljuk az 1992-ben alakult Juh Terméktanács tevékenységét és eredményeit. Ahhoz, hogy a szervezet még hatékonyabban tudja képviselni a szektor szereplőit, és még jobban hozzá tudja segíteni az elérhető EU-s és hazai forrásokhoz, az ágazat minden szereplőjének részt kell vennie a 2013-ban Juh- és Kecske Terméktanács és Szakmaközi Szervezet formába átalakult (rövid néven) Juh Terméktanács működésében és tevékenységeiben. Ahhoz, hogy az eredményeket és lehetőségeket mindenki számára folyamatosan el tudjuk juttatni, szükség van a napi-heti-havi kapcsolatra, amit e havi lap keretében tudunk érdemben megvalósítani. Ehhez szükségünk van minden juh- és kecsketartó javaslatára és véleményére, és ezért jelentetjük meg a Magyar Juhászat és Kecsketenyésztés 2015. különszámát. Az utóbbi évek havi számai megtalálhatók a www.mjkkhe.hu honlapon, valamint a Magyar Mezőgazdaság honlapján (www.magyarmezogazdasag.hu). A szervezet tevékenységét nagy megtiszteltetés érte: A juh- és kecske ágazat érdekében végzett munka elismeréseként Dr. Kukovics Sándort, a Juh Terméktanács ügyvezető igazgatóját a COPA-COGECA Juh- és Kecskéhús Munkabizottsága az elnökhelyettesévé választották 2015. június 29-én Brüsszelben. Ez az elismerés még több lehetőséget adhat a hazai ágazat szereplőinek képviseletére és segítésére, ebben azonban nem nélkülözhető a juh- és kecsketartók segítő együttműködése! A Magyar Juhászat és Kecsketenyésztés című havilaphoz a Magyar Mezőgazdaság című hetilap megrendelésével, megvásárlásával lehet hozzájutni, de a Juh Terméktanács tagjai számára elektronikus változatban is elérhető.

A Juh Terméktanács 24 éve

A megalakulás és a tevékenység

A Juh Terméktanács 1992. február 20-án alakult meg, szervezetét az agrárpiaci rendtartási törvény, valamint az e törvény végrehajtása tárgyában kiadott 11/1993./III.24./FM rendelet szellemében alakította ki.

A szervezet a tagjain keresztül a juh- és kecskeágazatban érdekelt termelőket, forgalmazókat és feldolgozókat fogta és fogja össze jelenleg is. A megalakulást követő időszakban mintegy 8800 termelő mellett növekvő számú élőbárány- és juhfelvásárló és -forgalmazó, két juhvágóhíd, növekvő számú gyapjúfelvásárló és -forgalmazó, valamint a kezdetekkor alig öt juhtejfeldolgozó tartozott a Juh Terméktanács égisze alá, és ezzel az ágazat mintegy 95%-át fogta össze.

A Juh Terméktanács a juh- és kecskeszektor ágazati érdekérvényesítő és integráló szerve, amely a megalakulástól igyekezett megvalósítani a kiskérődző-ágazatok

szereplőinek érdekharmónizációját. Piacszervező és integráló tevékenységét szervezetenként a tagok által választott küldötteken, a választott elnökségen és az elnökön keresztül végzi a küldöttközgyűlés által jóváhagyott alapszabály szellemében és előírásai szerint. A küldöttek által választott elnökségben arányosan kaptak helyet a termelők (51%) és a felvásárlók, feldolgozók és termékforgalmazók (49%). Az ágazatban. A küldöttek által választott elnökségben 11 fő a termelői oldalt, 9 fő a feldolgozói és forgalmazói oldalt, egy fő pedig a fogyasztókat képviselte.

Alapfeladatai közé tartozott és tartozik a termékpályák megfelelő stratégiáinak elkészítése, az ágazati marketingprogram kidolgozása és koordinálása. A létező árualap pontosabb ismerete céljából elindította a hazai juh- és kecskeállomány egyedi jelölési programját, amelyet az 1990-es évek végétől a Magyar Juhtenyésztő Szövetség vett át, mert Terméktanács kereskedelmi szektorának (felvásárlók és forgalmazók) érdekei kezdtek eltérőek lenni e folyamatban. A Juh Terméktanács a megalakulását

követő időszakban a juhtermék piacok liberalizálásáig alapvető szabályozási feladatot látott el a kontingens –, illetve kvótaelosztásban és a felhasználás ellenőrzésében. Ez a tevékenység kiterjedt az egyeztetett minimál –, illetve irányár meghatározására, és a betartásának ellenőrzésére is. A piaci folyamatok bizonytalansági tényezőinek kezelése céljából intervenció alapot is létrehozott és működtetett az EU-csatlakozást megelőző mintegy öt évben, amely a taggá válással megszűnt.

Az utóbbi évek folyamatainak következményeként az érdekképviseleti munka vált meghatározóvá, mert a piacszervezési és koordinációs tevékenység meggyengült. Ennek folyománya az is, hogy a kötelező adatjelentés megszűnése miatt a felvásárlók, forgalmazók és feldolgozók jelentős hányada már nem tartozik a Juh Termék Tanácshoz, így az előállított és forgalmazott termékek létszámában és súlyban kifejezett mennyiségében előálltak bizonyos pontatlanságok, amelyek javítását igyekeznek elérni a Juh Termék Tanács.

A Juh Termék Tanács jelenlegi tagjai között a termelők vannak túlsúlyban, ami mintegy 5500 juh- és kecsketartót jelent.

Az EU-taggá válást követően a Juh Termék Tanács évente vesz részt különböző kiállításokon és rendezvényeken, hogy a mindennapi fogyasztók ismeretéből hiányzó juhtermékeket (hús és hústermékek, tejtermékek) népszerűsítse. Ez kiterjedt az EU-támogatás igénybe vételével külföldön és belföldön párhuzamosan megvalósuló juhhúspromóció kidolgozására is, amely a tagállami forráshányad hiánya miatt sajnos nem valósulhatott meg. Ezen felül folyamatos napi munkakapcsolatban áll az ágazatot felügyelő minisztériummal, és programokat dolgoz ki az ágazat helyzetének javítása, a

termelők támogatottsági helyzetének pozitív irányban való változtatása céljából. A legutóbbi ilyen kidolgozott programjavaslatai 2011-ben készültek, amelyekre a kérődő-szerkezetátalakítási támogatási programot alapozták a Vidékfejlesztési Minisztériumban. E támogatási program rendelet formájában való megjelenésére 2012. február-márciusában kerül sor, részletes ágazati egyeztetést követően.

A juhágazat és benne a Juh Termék Tanács munkája az ágazat elmúlt két évtizedben bekövetkezett fejlődési periódusai alapján érthető meg igazán.

A fejlődés periódusai

1. periódus: 1990-ig

A juhágazat a 130 állami gazdaság és az 1350 termelőszövetkezet mintegy 60%-ában volt jelen, s korlátozott számú magánjuhászat működött. A juhhúspiacra a jó szervezethez volt a jellemző, Európába, a Közel-Keletre és Észak-Afrikába is szállítottunk. A Magyarországon kidolgozott

tenyésztett fajta döntően merinó (85%) volt, jóllehet számos fajta tenyésztése beindult az országban.

2. periódus: 1990–2000

A gazdaság és a tulajdonviszonyok teljes átalakítása következtében az ágazat is megváltozott. A termelőszövetkezetek és állami gazdaságok megszűntek, illetve kisebb hányadban átalakultak. A juhállomány döntő (kb. 95%) hányada magántulajdonba került. Kezdetben több mint 8800 juhtartó került nyilvántartásba, később fokozatosan csökkent ezek és az általuk tartott juhok száma. A létszámváltozással párhuzamosan intenzíven nőtt a juhforgalmazással és bárányexporttal, illetőleg gyapjúfelvásárlással foglalkozó cégek száma.

A juhtenyésztés szervezett rendszere az összeomlás szélére került, és ennek elkerülésére jött létre a Magyar Juhtenyésztő Szövetség 1991-ben, amely a törzstenyészteteket fogta össze. A piac szervezethez való visszaállítása céljából jött létre 1992-ben a Juh Termék Tanács, amelynek tevékenysége alapvetően a bárányforgalmazás szervezésére koncentrált, de a gyapjúforgalmazás szervezése is tevékenységének jelentős részét képezte, és a tejtermelés szervezését is igyekezett segíteni.

Az előállított báránymínősége romlott, és az egységessége gyakorlatilag elveszett. Az előzőleg jól működő, kiváló és egységes minőséget adó, szervezett, intenzív bárányhizlalási rendszer feledésbe ment. A csökkenő létszám eredményeként visszaesett előállított termékmennyiség következtében elvesztettük észak-afrikai és közel-keleti piacainkat, kivételünk 95–98%-ban az EU-ra korlátozódott. A juhvágóhidakat (Hortobágy, Baj) külföldiek kivásárolták, majd csak időszakosan működtették.

A gyapjú ártámogatásának megszűnte miatt az ár rendkívül visszaesett. Az évtized közepéig a gyapjúfeldolgozókat (11 gyárat) felszámolták, s a termelt gyapjú azóta nyers gyapjú formában hagyja el az országot. A gyapjú forgalmazásában egyre több cég látott valamilyen fantáziát, és kisebb kapacitású gyapjúválogatók is alakultak és működtek.

A juhtejtermelés fokozatosan tovább csökkent. A folyamat megállítására létrehozott szervezet (Magyar Juhtejgazdasági Egyesület, 1996) által kidolgozott első osztályú minőségű juhtej támogatási rendszere bevezetésének eredményeként az előállított tej mennyisége mintegy 30%-kal nőtt.

A létszámcsökkenés megállítására céljából célzott támogatásokat (anyajuh, jerke, kos) vezettek be. A piac elvárásai miatt 1993-ban elkezdődött az exportra kerülő báránycsoportok egyedi jelölése, majd a termelő anyajuhállományok nyilvántartásba vétele és egységes jelölése. A folyamat alapvetően az 1992-ben Észak-Olaszországban kitört száj- és körömfájásjárvány miatt indult el. Az állategészségügyi zárlat alapvetően a hazai termelőket büntette (jóllehet nálunk

semmilyen egészségügyi gond nem volt), és 1993 nyarán sok kényszerűségből túlnőtt bárány hagyta el az országot (vonaton) és került arab piacokra. E hatalmas bevételkiesés enyhítésére a Juh Terméktanács rendkívüli támogatást dolgozott ki, amit a kormányzat elfogadott, és ki is fizetett a juhtartóknak.

Az anyajuhok ENAR rendszerű egyedi jelölését a Juh Terméktanács kezdte el az évtized közepén, de a füljelzőgyártás technológiai hibáival (krotália mérethiba) kapcsolatba hozhatóan elhullott, és a jelölési folyamat (anyajuh) megtorpant. Ezzel együtt az exportra került bárányok szállítás előtti egyedi jelölése törés nélkül folytatódott. Az anyajuhok esetében megtorpant jelölési munka a felvásárló-forgalmazó oldal (Juh Terméktanács) nyomására átkeült a Magyar Juhtenyésztő Szövetséghez. A folyamatot az az 29/2000 FVM rendelet szabályozta, amely 2000. január elsejétől kötelezővé tette minden juh egységes jelölését és nyilvántartását. A tenyésztett fajtákat illetően a merinók dominanciája lényegesen nem változott, jóllehet további új fajták is megjelentek az országban.

A kecsketenyésztés lehetőségeinek javítása és szervezése céljából 1998. január 28-án megalakult a Magyar Kecsketartók és

-Tenyésztők Országos Szövetsége, amely elindította a gidafelvásárlás szervezését. Kidolgozta az első osztályú minőségű kecsketej termelésének támogatását szolgáló rendszert, amelynek bevezetésére 2000 január elsején került sor.

3. periódus: 2000–2004

Az EU-csatlakozásra való felkészülés intenzív anyajuhlétszám-növekedést eredményezett, a nagyobb támogatás reményében. Ezzel együtt a juhtartó üzemek száma fokozatosan csökkent, de a bárányforgalmazással foglalkozó cégek száma tovább nőtt. Az export-vágóbárány előállításban és a vegyes minőségben gyakorlatilag nem történt jelentős változás. A speciális juhvágóhidakat bezárták, de a kisebb kapacitású új juhvágóhidak működtetésének szervezése megindult.

A 2001-ben Nagy-Britanniában kitört száj- és körömfájásjárványt követően ismét előállt egy szállítási korlátozás Európában, amelynek kárvallottai ismét a magyar juhtartók lettek. A Juh Terméktanács által az importőrökkel és a hazai hatóságokkal folytatott tárgyalások eredményeként a húsvéti piacra elkészült bárányok jelentős hányadát az ideiglenesen újra megnyitott hortobágyi vágóhídon vágták le. Ez a valamivel több, mint százezer bárány képezte az utolsó jelen-

tőnek nevezhető juhhúsexportunkat. Szerencsére néhány héttel húsvét előtt az élőjuh szállítás is megindulhatott, és az ágazata megrendítő 1993-ashoz hasonló méretű bevételkiesés nélkül „megúsztta” a kialakult helyzetet.

Az ágazat egytermékűvé válása és egy-piacossága (Olaszország) megerősödött. A liberalizáció következtében a román bárány egyre növekvő hányadban jelent meg a magyar bárányexportban. Az ágazatban kötelezővé vált az anyajuhok és bárányok egyedi ENAR-jelölése.

A gyapjúforgalmazásban gyakorlati változás nem történt, továbbra is a nyersgyapjú export jellemezte e területet.

Az első osztályú minőségű juhtej termelésének támogatásának eredményeként az 1996-os adathoz képest 50%-kal nőtt a felvásárolt és feldolgozott tej mennyisége 2003 végéig (meghaladta az 1,5 millió litert), és az első osztályú minőség aránya csaknem elérte a 98%-ot.

Az első osztályú minőségű kecsketej termelésének támogatása e termék előállításának növekvő hányadát vitte át a feketéből a fehér gazdaságba, és 2003 végére a minősített felvásárolt tej 92%-a érte el a támogatott minőséget (2,25 millió liter tej átlagában).

A két faj tejének feldolgozását végző üzemek száma fokozatosan növekedett, és 2003-ban 24 ilyen üzem működött. Ezek jelentős hányada juh- és kecsketej terméket egyaránt feldolgozott. A termékek bemutatására kóstoltatásos programok sorozatát szervezte meg évente a két szervezet.

4. periódus: 2004–2011

EU-tagként a juhlétszám 2005-ig még tovább növekedett, de azt követően az anyajuhlétszám évi 50–60 ezerrel csökkent. A jerke tenyésztési célú visszatartása kétségbeejtő mértékben visszazuhan, az állomány előregedése rohamosan nőtt, és a kor miatti kiesés folyamatos emelkedésére lehet számítani. A létszámcsökkenés 2010 és 2011 között 14–15%-os, 120–130 ezer egyedre jelentett. A juhtartó üzemek száma 2011-ben alig haladja meg a 6000-t.

A juhtej termelés mennyisége az első osztályú tej termelési támogatásának indokolatlan elmaradása miatt fokozatosan csökkent, és 2011-re messze az 1995-ös mélypont alá került, alig haladta meg a 0,6 millió litert. A feldolgozóüzemek száma 11-ről négyre csökkent.

Az első osztályú kecsketej termelési támogatásának megszüntetése következté-

ben a tejtermelés ebben az ágazatban is visszaesett, döntő hányada „visszament” a feketegazdaságba. A 2011-ben feldolgozott ellenőrzött minőségű kecsketej mennyisége nem haladta meg a 0,6 millió litert. A 2003-ban nyilvántartott 14 tejfeldolgozóból mindössze öt maradt, amelyek mellett megjelentek a kistermelői feldolgozók is (igaz, korlátozott számban).

A kecsketartás támogatására, a Magyar Kecsketartók és -tenyésztők Szövetsége munkájának eredményeként, 2006. január elsején kerül sor Magyarországon, „de minimis” anyakecske-támogatás formájában. A kecsketartás az érvényben lévő EUszabályozás miatt a juhtartáshoz hasonló támogatásban nem részesülhet. Tagdíjfizetési hiányosságok és technikai gondok miatt a Szövetség 2008 év végével megszűnt, és a tenyésztési munka a Magyar Juh-tenyésztők és Kecsketenyésztők Szövetséghez került, amely Magyar Juh-tenyésztők és Kecsketenyésztők Szövetségévé alakult át. A kecskehús (gida) forgalmazás visszaesett, és inkább csak esetlegesen vált.

A gyapjútermelésben és -forgalmazásban lényegi változás nem történt, jöllehet, a 2010-ben előállt relatív világpiaci gyapjúhiány a hazai felvásárlási árakat csaknem

megduplázza 2010–2011-ben (az átlagár elérte az 1 euró/kg szintet).

Az ágazat egytermékűsége és egyipiacossága nem változott. A létrejött két (Hétes, Hajdúnánás), piaci jelentőséggel is bíró hazai tulajdonú juhvágóhíd néhányszor tízezer bárányt vágott évente, amiből osztrák és japán exportra is jut.

Az élőjuh forgalmazásban több mint 60 cég tevékenykedik, amelyekből mintegy 27 van jelen az exportpiacon. A gyapjú forgalmazást mintegy 15–18 cég bonyolítja.

A tenyésztett fajták száma 20 körüli, de a merinók még 80% körüli hányadot tesznek ki (bár a „törzstenyésztésben” a hányaduk alig 20%). A 2005-ben kötelezően bevezetett EU-s egyedi jelölési rendszer alapvető változást nem okozott a jelölésben, de a nyilvántartásban igen. A 2010. január 1-jétől bevezetett elektronikus jelölés a költségeket az 5–6-szorosukra emelte, és a többletköltségek kompenzálására csak 2011 második felétől 2014 végéig lehetett támogatást igénybe venni.

A gyepterületek tulajdonviszonyainak állapota semmit nem javult, sőt, tovább él az Európában egyedülként kialakult a „szárazúzóval végzett gyepgazdálkodási” rendszer.

1. táblázat: A magyar kiskérődzőszektor főbb hústermelési jellemzőinek és fő piaci adatainak alakulása 2001–2014 között

Megnevezés/évek	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Kecskelétszám	90 000	86 000	80 000	78 000	78 000	72 000	67 000	65 000	58 000	75 000	80 000	88 000	73 000	70 000
Anyakecskék és fedezettett nőivarú növendékek létszáma	55 000	55 000	48 000	48 000	47 000	46 000	37 000	36 000	36 000	44 000	43 000	46 000	36 000	34 000
Juhlétszám	1 264 000	1 212 000	1 292 000	1 340 000	1 430 000	1 362 500	1 232 000	1 236 000	1 223 000	1 181 000	1 081 000	1 147 000	1 214 000	1 185 000
Anyajuhok és fedezettett nőivarú növendékek létszáma (12. hó)	1 068 000	1 001 000	1 024 000	1 218 000	1 164 000	1 135 000	977 000	990 000	968 000	969 000	866 000	890 000	874 000	855 000
Összes belső termelés (1000 tonna)*	9,937	10,523	9,776	10,105	10,689	9,275	9,245	9,221	9,603	9,609	9,551	9,581	9,637	9,200
Importált élő állat (1000 tonna)*	2,613	1,705	1,200	0,517	0,705	2,132	1,109	0,885	0,575	0,746	0,576	0,573	0,531	0,410
Exportált élő állat (1000 tonna)	8,436	9,001	7,539	7,908	8,461	8,453	7,627	6,888	6,928	7,106	6,830	6,774	6,753	6,637
Exportált élőállat (egyed)	859 832	863 195	760 299	748 995	826 835	834 163	732 000	663 000	679 461	707 286	636 954	605 436	580 567	583 423
Importált juhhús (1000 tonna)*	0,115	0,192	0,147	0,158	0,116	0,065	0,148	0,226	0,162	0,138	0,207	0,134	0,220	0,191
Exportált hús (1000 tonna)*	0,422	0,322	0,482	0,495	0,161	0,000	0,083	0,044	0,000	0,104	0,037	0,042	0,145	0,111
Belső fogyasztás (kg/fő/év)	0,30	0,30	0,30	0,30	0,30	0,30	0,28	0,34	0,34	0,33	0,35	0,35	0,31	0,35
Lakosság (1000 fő)	10 200	10 174	10 117	10 080	10 076	10 064	10 045	10 031	10 014	9 986	9 958	9 906	9 877	9 849
Önellátottság (%)	516	386	230	376	359	304	331	271	281	293	275	276	298	276
Nehézbárányok ára (13,1 kg vágott test felett) (100 kg vte)	477	443	446	395	499,1	483	440	447	464	490	570	554	520	507
Könnyűbárányok ára (=>13,0 kg vágott test) (100 kg vte)	541	555	563	519	568	535	535	542	523	555	640	631	585	590

vte = vágott test egyenérték

* vágott test egyenértékben

Forrás: Részletek Dr. Kukovics Sándor az „EU Forecast Group for Sheep Meat and Goat Meat”, (EU Juhhús és Kecskéhús Előrejelző Munkabizottság) részére készített ágazati jelentésekből (2004–2015).

A jelentések az Agrárgazdasági Kutatóintézet (Stummer Ildikó, Egri Edit) és a KSH (Tóth Péter) munkatársaival való együttműködésben (2006–2015) készültek, a Juh Terméktanács (2004–2015).

a Magyar Juh- és Kecskenyésztők Szövetsége (2004–2008), a Magyar Juh- és Kecskenyésztők Szövetsége (2010–2014), valamint a KSH és az Agrárgazdasági Kutatóintézet adatai alapján (2006–2015).

A Juh Terméktanács akkori elnökségi tagja, Dr. Kukovics Sándor a COPA-COGECA (Európai Farmerek Szövetsége – Európai Farmerszervezetek Szövetsége Juh Munkacsoportjának (Working Party on Sheep Meat) segítségével elvégzett egy 14 tagállamra alapozott elemzést 2007-ben az egyedi jelölés és az elektronikus jelölés bevezetésével kapcsolatban. Ennek eredményeként és javaslatai alapján kaptak az európai juh- és kecsketartók további két év haladékot (2008 helyett 2010) az elektronikus egyedi jelölés bevezetésére. Az elemzés másik eredménye az lett, hogy Dr. Kukovics Sándor előadóként meghívást kapott az Európai Parlamenttől az e tárgyban tartandó ülésre. A munka harmadik eredményeként meghívták társszerző szakértőként az Európai Parlament „A juh- és kecskeágazat jelene és jövője” című anyagának elkészítéséhez, amely anyagot 2008. július 19-én fogadott el határozatként a parlament.

Dr. Kukovics Sándor 2004-ben elkészített egy az EU juh- és kecskeágazatára

vonatkozó elemzést, figyelembe véve a termeléstől elválasztott, 2005-től bevezetett farmlapú támogatást (SPS). Ennek alapján előre jelezte, hogy e támogatási forma 14–18%-os létszám- és üzemszámcsökkenést fog eredményezni. Eredményeit az Európai Parlament határozatában utólag igazolták és fogadtak el. Ennek eredménye a termeléshez kötött támogatás 2015-ös újbóli bevezetett anyajuh!

E határozatba ugyancsak belekerült Dr. Kukovics Sándor azon javaslata, hogy emeljék az ágazat termékei EU-promóciós társfinanszírozását 50-ről 70%-ra tagállami program, illetőleg 80%-ra több tagállam összefogott programja esetében. Ez a javaslat 2015 szeptemberében kapja meg végső EU-szabályozási formáját, és 2016. január elsejétől lehet majd igénybe venni.

5. periódus: 2011–2014

Az EU 2014-ig tartó gazdasági időszakából hátralévő évekre további létszámcsökkenés volt prognosztizálható a hazai juhá-

szatban is. A létszám – a jelenlegi körülmények fenntartása esetén – az AKG- és a Natura 2000-es területek esetében meghatározott szintre eshet vissza (600–700 ezer egyed). Ennek oka részben az előző periódusban bekövetkezett állatelőregedésében, részben a támogatás rendszerének alakulásában található meg. Az akkori szabályozás szerint a SAPS top up rendszerében az állatalapú támogatás 2014-re minimálisra csökkent.

A fentiek miatt nagy jelentőségű az a szerkezetátalakítást célzó támogatási rendszer, amelyet a Juh Terméktanács által kidolgozott (és a Magyar Juh- és Kecskenyésztők Szövetségével közösen 2011. március 30-án benyújtott) programjavaslat alapján alakított ki a Vidékfejlesztési Minisztérium, és a bevezetését szolgáló rendelet 2012 február elején jelent meg. A kérődző-szerkezetátalakítási támogatási program keretében meghatározott 12 euró/anyajuh támogatást már 2012-ben a SAPS + top up támogatással együtt lehetett igényel-

2. táblázat: A hasznosult szaporulat aránya

Év	Összes anyajuh-létszám *	Valódi anyajuh-létszám (82,682%) ***	Jerke 1 éves kor alatt	Exportált bárány-egyedszám **	Exportált élőjuh vte+--ben, tonna**	Összes hasznosult szaporulat, egyed ***	Hasznosult bárány/összes anyajuh, % ***	Hasznosult bárány/valódi anyajuh, % ***	Exportált előbárány aránya, 2010 = 100,00% ***	Exportált élőjuh vte+--ben, 2010 = 100,00 % ***
2005	1 163 819	962 269	20 495	826 835	8 461	847 330	72,81	88,01	116,90	119,07
2006	1 137 258	940 308	21 000	834 163	8 453	855 163	75,19	90,94	117,94	118,96
2007	1 106 362	914 762	8 000	732 000	7 596	740 000	66,16	80,90	103,49	106,90
2008	1 065 458	880 942	29 737	663 000	6 888	692 737	65,02	78,64	93,74	96,93
2009	1 019 210	842 703	23 000	679 461	6 928	702 461	68,92	83,36	96,07	97,50
2010	969 182	801 339	46 374	707 286	7 106	753 660	77,76	94,05	100,00	100,00
2011	891 799	737 357	34 122	636 954	6 830	671 076	75,25	91,01	90,01	96,12
2012	893 412	738 691	17 869	605 436	6 774	623 305	69,77	84,38	85,60	95,33
2013	896 746	741 448	20 263	580 567	6 753	600 830	67,00	81,03	82,08	95,03
2014	909 747	752 197	23 835e	583 423	6 637	607 258	66,75	80,73	82,25	93,34

*Éven felüli nőivarú juh – forrás: Magyar Juh- és Kecskenyésztők Szövetségei 10, 15-19. Időszaki tájékoztatói (2005 / 2010-2014) alapján, Dr. Kukovics Sándor saját kigyűjtése

+vte = vágott test egyenérték

**Forrás 1: Részletek: Dr. Kukovics Sándor az „EU Juhhús- és Kecskéhús-előrejelző Munkabizottság” értekezletre számára 2004–2015 között készített jelentésekből. Készültek az AKI (Stummer Ildikó, Egri Edit) és a KSH (Tóth Péter) munkatársaival való együttműködésben (2006–2015), a Juh Terméktanács (2004–2015), a Magyar Juhtenyésztő Szövetség és a Magyar Kecskenyésztők Szövetsége (200–2008), a Magyar Juh- és Kecskenyésztők Szövetsége (2010–2014), valamint a KSH és az Agrárgazdasági Kutatóintézet adatai alapján

*** Forrás 2: Dr. Kukovics Sándor saját számításai

ni. E támogatási forma a jelenlegi EU-szabályozás következtében 2012-ben és 2013-ban, valamint 2014-ben segítette a juhtartókat. A Juh Terméktanács által (a Magyar Juh- és Kecskenyésztők Szövetségével közös erőfeszítéssel) elért támogatás összege megállította az állománycsökkenést 2015 év elejére. 2014-ben még a 2013-as évről azonos támogatáshoz juthattak hozzá a juh- és kecskeltartók.

2011–2012-ben a török piac megjelenése nem várt fejleményt okozott: megszűntette az árakban évente jelentkező 30–35%-os hullámzást. Ebben természetesen jelen van az is, hogy az EU-ba harmadik országokból beérkező juh- és kecskehús mennyisége jelentősen csökkent, ami alapvetően az új-zélandi export visszaesésének következménye.

A piaci hiány következtében szinte mesébe illően magas 2011-es karácsonyi bárányárak (22–27 eFt/egyed) jót tettek a juhtartók bevételeinek (és életének), de a lehető legtöbb állat értékesítésére sarkallták őket. Ez a hihetetlenül magas ár azonban valamelyest csökkent az utóbbi két évben.

A magas árak azonban nemcsak többlet-értékesítést eredményeztek, de növelték a selejtezés veszteségét is, ami további megoldandó feladatokat jelent. A kialakult bárányértékesítési átlagár (934.- Ft/kg) és az értékesítési átlagsúly (21,23 kg/egyed) és az egyéb tartási-technológiai követelmények jelentősen megnövelték egy anyajuh beállításának átlagos önköltségét, mintegy 25%-kal nőtt az utóbbi években (jelenleg meghaladja a 28–35 000 Ft/egyed összeget). Ez a folyamat az egy anyajuhra vetíthető értékesíthető szaporulat mennyiségének jelentős növelését teszi szükségessé – annak tenyésztési- genetikai és technológiai vonzataival együtt.

Az EU új gazdasági időszakára való előkészülés keretében a Juh Terméktanács

2013-ban kisebb átalakuláson ment át, aminek eredményeként Juh és Kecse Terméktanács és Szakmaközi Szervezet működési formát fogadott el a küldöttközgyűlés. Ennek miniszter általi elfogadási folyamata 2014 végére még nem fejeződött be.

6. periódus: 2015-től 2020-ig

A Juh Terméktanács az új EU időszakára való felkészülés keretében 2013-ban kidolgozta a juh- és kecskeágazat stratégiai fejlesztési tervét, amelyet a Magyar Juh- és Kecskenyésztők Szövetségével való egyeztetést követően több kiegészítéssel benyújtott előbb a Vidékfejlesztési Minisztériumnak (2013–2014), majd a Földművelésügyi Minisztériumnak és az agrár-vidékfejlesztési államtitkárságnak. A megfelelő cél eléréséhez az anyajuhonkénti 30 €, illetve az anyakecskénkénti 20 € támogatási összeget jelezte megfelelőnek az ágazat fejlődő megmaradásához. Sajnos az időközben fellépő más érdekek (az előzetes elfogadás ellenére) ezt az összeget 23–24 €-s szintre csökkentették, és a kecskéik esetében 5 ezer Ft-os de minimis támogatási összeget határoztak meg. A termelésalapú egyedi támogatásokat már 2015-ben lehetett igényelni. A kidolgozott javaslat szerint az első osztályú juhtej (0,2€/liter) és kecsketej (0,15 €/liter) termelésének támogatására tett javaslat elfogadása 2015. augusztus végén még folyamatban volt.

A Nemzeti Agrárgazdasági Kamarával (különösen Zászlós Tibor elnökhelyettesével) kialakult munkakapcsolat eredményeként létrejött egy, az ágazatot átfogó munkabizottság 2014 októberében, a juh- és kecskeágazat 7 éves stratégiai fejlesztési tervének továbbfejlesztése céljából. E munkabizottság további üléseire (2015. március 18, április 14, május 27.) Dr. Kukovics Sándor ügyvezető igazgató dolgozott ki megtárgyalandó anyagokat (ezen anyagok a www.mjkkhe.hu

[mjkkhe.hu](http://www.mjkkhe.hu) honlapon olvashatók). A legutolsó változat 2015. augusztus 18-án készült el, és megtárgyalására 2015. szeptember elején, Fazekas Sándor miniszternek való benyújtására pedig 2015. szeptember 20-a előtt kerül sor. A miniszter és a kormány által elfogadott végleges anyag megjelenik a Magyar Juhászat és Kecskenyésztés 2015 októberi vagy novemberi számában, az elfogadás időpontjától függően.

Ezen egyeztetési sorozat egyik eredményeként sikerült elérni, hogy az állattenyésztés technikai-technológiai fejlesztése céljából 2015. szeptember végén-október elején megjelenő támogatási pályázat keretében a juh- és kecskeágazat szereplői részére elkülönített keretet jelölnek meg (5 mrd Ft), ami hatalmas segítség lehet az ágazat fejlesztésében. Az AKG támogatások új formájának kialakítása még folyamatban van, de a folyamatot a termelők szükségleteinek megfelelően igyekszik befolyásolni a Juh Terméktanács (teljes néven Juh- és Kecse Terméktanács és Szakmaközi Szervezet).

A termelési folyamatok számokban

A juh- és kecskehús kibocsátásában az utóbbi években végbement változásokat foglaltuk össze az 1. és 2. táblázatban. Az abban bemutatott adatok jól szemléltetik a létszám és a termelés visszafejlődését, valamint indokolják az ágazat működésének újragondolását és a szükséges fejlesztések elvégzését.

Bátor Árpád
elnök

Dr. Kukovics Sándor
ügyvezető igazgató
Juh Terméktanács
(Juh- és Kecse Terméktanács
és Szakmaközi Szervezet)